

Doświadczanie krajobrazu jest zwykle multisensoryczne, lecz przeważa w nim percepcja wzrokowa. W określonych jednak warunkach może być ono zdominowane przez inny zmysł (na przykład przy dużym natężeniu hałasu przez słuch, a przy nieprzyjemnym zapachu przez węch). Obok bodźców wizualnych dużą rolę w postrzeganiu krajobrazu odgrywają bodźce dźwiękowe²¹. W świetle jednego z raportów uzupełniających Europejskiej Konwencji Krajobrazowej dźwięk i zapach, a nawet dotyk i smak, przyczyniają się do pozytywnej lub negatywnej oceny krajobrazów²². Według fińskiego geografa Johannes Granö na świat postrzegany i odczuwany składa się zarówno najbliższe otoczenie, jak i krajobraz (strefa dalekiego widoku). W strefie dalekiego widoku (tła) odbieramy prawie wyłącznie bodźce wzrokowe. W strefie najbliższego otoczenia dociera do nas natomiast większość bodźców słuchowych i zapachowych. Wewnątrz tej strefy odczuwamy też temperaturę powietrza i podłoża, ich wilgotność, fakturę podłoża oraz bodźce smakowe. Elementy te stanowią środowiskową składową poczucia miejsca i mogą zostać przetworzone w odczucie „ducha miejsca”. Tak rozumiane najbliższe otoczenie tworzy kontekst percepcji krajobrazu²³. Zjawiska dźwiękowe (ang. audi-

²¹ Zob. np.: J.L. Carles, I.L. Barrio, J.V. De Lucio, *Sound Influence on Landscape Values*, „Landscape and Urban Planning” 1999, t. 43, nr 4, s. 191-200.

²² Zob. *Landscapes and Individual and Social Well-being. European Landscape Convention: Report on Theme of the 2003 Workshop*, Council of Europe, Strasbourg 2003, http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/heritage/landscape/reunionconf/3econference/TFLOR-2004-3_en.pdf.

²³ Por. Wojciechowski, dz. cyt., s. 93.

tory phenomena) są bardzo istotnym czynnikiem w strefie bliskiego kontaktu i tworzą pole słyszenia, na które składają się: tony, dźwięki, hałasy, harmonie bądź dysharmonie²⁴.

Yi-Fu Tuan zauważa, że organizacja ludzkiej przestrzeni zależy prawie wyłącznie od zmysłu wzroku, a przestrzeń wizualna ze względu na jej jasność i rozmiary różni się uderzająco od rozproszonych przestrzeni: słuchowej, dotykowej i ruchowej²⁵. Przedmiot lub miejsce zyskuje konkretną realność, jeśli doświadczamy go w sposób totalny, czyli wszystkimi zmysłami oraz aktywną, refleksyjną myślą. Oznacza to, że inne zmysły rozszerzają i wzbogacają przestrzeń wizualną: dźwięk wzmacnia poczucie przestrzeni, rozszerzając ją o to, czego nie możemy zobaczyć, a także udratycznia doświadczenie przestrzeni.

Dźwięk jest integralnie związany z przestrzenią geograficzną. Dynamizuje przestrzeń, która bez niego wydaje się martwa, i opisuje ją, równocześnie zaś przestrzeń stanowi nieodzowny aspekt doświadczania dźwięku²⁶ i służy jego uobecnianiu, nadając mu głębię i bogactwo. Dźwięki charakteryzujemy zatem między innymi za pomocą wielkości związanych z przestrzenią: wysokości, gęstości, rozciągłości, objętości. Przestrzeń umożliwia odkrycie barwy dźwięku czy też jego akustycznego potencjału wyrażonego pogłosem, echem. Rozchodzenie się dźwięku zależne jest od ukształtowania terenu, jego pokrycia oraz warunków meteorologicznych.

Dźwięk występuje w przestrzeni geograficznej zarówno w postaci naturalnej, jak i kulturowej (w tym jako muzyka, stanowiąca efekt artystycznych intencji człowieka). Przybiera formy zarówno subtelnych, kojących melodii, jak i niepożądanego hałasu, może być akcydentalny, występować jednorazowo, bądź też zostać trwale wpisany w przestrzeń. Ogromna większość przedmiotów i zjawisk ma również cechy akustyczne, stanowiące ich istotny element, charakteryzujący ich funkcje. Każdy dźwięk jawi się nie tylko w określonej przestrzeni geograficznej (przyrodniczej i kulturowej), ale także w określonym czasie wyznaczonym cyklami dobowymi i rocznymi. Doświadczenie dźwięku zależy od miejsca i czasu obserwacji.

Pełne ujęcie „obrazu świata” nie jest możliwe bez uchwycenia czynnika akustycznego. Dźwięk określonego obszaru może wyrażać tożsamość danej społeczności do tego stopnia, że zamieszkane tereny mogą być rozpoznawane i charakteryzowane za pomocą swych krajobrazów dźwiękowych. „Kod

²⁴ Por. J.G. G r a n ö, *Pure Geography*, Johns Hopkins University Press, Baltimore 1997, s. 125n.

²⁵ Por. Y.F. T u a n, *Przestrzeń i miejsce*, tłum. A. Morawińska, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1987, s. 28.

²⁶ Zob. R. L o s i a k, *Słuchanie i wołanie. Przestrzeń w doświadczeniu fonicznym*, „Tematy z Szewskiej” 2011, nr 1(5), s. 111-115.

dźwiękowy” pozwala jednoznacznie zidentyfikować miejsce. Jak zauważa Joseph Amato, każde miejsce ma swoje specyficzne odgłosy, które organizują życie społeczności lub są wyrazem jego specyfiki.